

Силенко Л.М.

директор

ТОВ «Юридична фірма «Право та справедливість»

ORCID ID: 0009-0007-4753-7074

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ РИТУАЛЬНИХ ПОСЛУГ

Постановка проблеми. Проблема управління ритуальними послугами в умовах війни включає необхідність створення нових поховальних місць і забезпечення їх відповідності сучасним стандартам. Важливим є забезпечення координації між різними державними структурами для ефективного використання ресурсів та вирішення організаційних питань. Окрім цього, постає завдання гарантувати рівний доступ до ритуальних послуг для всіх громадян, незалежно від їхнього соціального статусу чи місця проживання, що вимагає розробки нових підходів до управління цією сферою. Важливим аспектом проблеми є також збереження національної пам'яті та вшанування загиблих, що вимагає розробки відповідних меморіальних рішень. Крім того, необхідно врахувати соціальні та культурні особливості, що впливають на процес надання ритуальних послуг у надзвичайних умовах. Це питання потребує особливої уваги з боку держави, оскільки забезпечення належних умов поховання є невід'ємною частиною соціальної підтримки. Недостатність ресурсів і організаційних заходів може призвести до значних труднощів у реалізації поховальних послуг у масштабах, які відповідають потребам воєнного часу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить про те, що дану тематику досліджували такі науковці, як А. О. Гунда, Є. М. Мойсєєва, О. В. Розгон, І. І. Руда, Б. І. Сташків та П. Є. Уланов. Їхні наукові праці частково охоплюють важливі аспекти публічного адмі-

ністрування ритуальних послуг, включаючи питання нормативно-правового регулювання, організаційних підходів та соціальної справедливості в цій сфері. Особлива увага приділяється аналізу поточного стану інфраструктури, розвитку нових стандартів та механізмів управління, а також дослідженню соціально-культурних факторів, які впливають на ефективність надання ритуальних послуг.

Метою статті є комплексне дослідження проблематики публічного адміністрування ритуальних послуг в умовах повномасштабної війни, зокрема аналіз сучасних викликів, пов'язаних із забезпеченням ефективного управління та розробкою нових підходів до нормативно-правового регулювання цієї сфери.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Публічне адміністрування є ключовою категорією в адміністративному праві, яка визначає основні засади функціонування держави та її взаємодії з суспільством. З розвитком української державності та трансформацією управлінських підходів в умовах незалежності, поняття публічного адміністрування зазнало суттєвих змін. Відбувся перехід від державоцентричної парадигми до концепції сервісної держави, що обумовило необхідність переосмислення ролі державних інституцій та їхнього взаємозв'язку з громадянами. Важливим аспектом цього процесу стало оновлення понятійного апарату адміністративного права та визначення нових підходів до публічного адміністрування.

Однак, попри значну увагу до цієї теми, серед науковців немає єдиного підходу до визначення сутності публічного адміністрування. Розглянемо деякі з наявних підходів та визначень, що відображають різноманітність думок і підходів у цій галузі.

Т. Б. Семенчук трактує публічне адміністрування як механізм, який, з одного боку, забезпечує надання суспільству послуг відповідно до законодавства, а з іншого – реалізацію обраного типу політики, яку втілюють державні службовці, яким було делеговано повноваження під час волевиявлення народу на виборах [1, с. 388]. Однак, таке визначення викликає певні питання, зокрема, щодо трактування законотворчої діяльності як послуги, оскільки ця діяльність має розглядатися в контексті виконання державних функцій, а не як обслуговування суспільства.

О. В. Кузьменко визначає публічне адміністрування як діяльність публічної адміністрації щодо задоволення загальних публічних інтересів соціуму [2, с. 24]. Це визначення підкреслює значення публічного інтересу, проте залишає відкритим питання про те, як саме ці інтереси мають бути забезпечені, і якими засобами можна досягти їх реалізації.

К. Л. Бугайчук пропонує визначення публічного адміністрування як регламентованої законами системної організуючої, владно-розпорядчої діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, яка спрямована на досягнення суспільно корисних цілей [3, с. 43]. Це визначення акцентує увагу на формальній стороні адміністрування та його організаційних аспектах, але дещо обмежує його соціальну роль.

Інший підхід пропонує В. Бех, який вважає, що публічне адміністрування є суспільно-політичною владою, яка здійснюється в рамках усіх гілок влади – законодавчої, виконавчої та судової [4, с. 208]. Це визначення охоплює ширший контекст взаємодії держави та суспільства, але може бути занадто загальним для конкретного застосування в управлінській практиці.

Таким чином, аналіз наведених визначень дозволяє зробити висновок, що **публічне адміністрування можна розглядати як багатогранний процес управлінської діяльності, спрямований на реалізацію публічних інтересів через координацію дій державних і місцевих органів влади. Основною метою публічного адміністрування є досягнення соціально значущих цілей, забезпечення ефективного функціонування державних інституцій та надання суспільству послуг відповідно до чинного законодавства.**

Для публічного адміністрування характерні ознаки: по-перше, наявність публічного інтересу, який є основним орієнтиром у процесі прийняття управлінських рішень та спрямований на забезпечення загального блага; по-друге, здійснення владно-розпорядчих функцій, що передбачає використання державних інституцій для впровадження адміністративних рішень і контролю за їх виконанням; по-третє, орієнтація на задоволення суспільних потреб, що включає надання послуг громадянам, розвиток соціальної інфраструктури та підтримку громадського порядку; по-четверте, взаємодія з іншими суб'єктами адміністративного права, що забезпечує комплексний підхід до управління та координацію діяльності різних державних органів; по-п'яте, підпорядкованість діяльності правовим нормам, що гарантує законність і правомірність усіх адміністративних рішень та дій; по-шосте, забезпечення прозорості та підзвітності, що передбачає відкритість діяльності публічної адміністрації для громадськості та регулярне звітування про виконання поставлених завдань.

Публічне адміністрування, як комплексна діяльність державних та місцевих органів влади, охоплює широкий спектр управлінських процесів, спрямованих на забезпечення публічних інтересів і досягнення соціально значущих цілей. Однією з таких сфер є ритуальні послуги, які відіграють важливу роль у підтримці соціальної стабільності та забезпеченні належного вшанування пам'яті

померлих. Особливість публічного адміністрування ритуальних послуг полягає в необхідності дотримання високих стандартів при наданні цих послуг, що вимагає ретельного регулювання та ефективної організації діяльності відповідних органів.

Публічне адміністрування ритуальних послуг передбачає забезпечення доступності та якості таких послуг для всіх верств населення, незалежно від їхнього соціального статусу чи місця проживання. Ця сфера управління включає в себе розробку та впровадження нормативно-правових актів, що регулюють порядок надання ритуальних послуг, створення та утримання відповідної інфраструктури, а також контроль за діяльністю суб'єктів, які надають ці послуги. Крім того, публічне адміністрування ритуальних послуг має враховувати культурні та релігійні особливості суспільства, забезпечуючи повагу до традицій і звичаїв різних громад. Важливим аспектом є також взаємодія з громадськістю та родичами померлих, що сприяє прозорості та підзвітності діяльності державних органів у цій сфері.

Таким чином, під **публічним адмініструванням ритуальних послуг** розуміємо системну та організуючу діяльність державних і місцевих органів влади, спрямовану на забезпечення гідного поховання померлих, підтримання відповідної інфраструктури, дотримання культурних та релігійних норм, а також надання громадянам доступу до якісних ритуальних послуг. Це багатогранний процес, що включає нормативне регулювання, організаційні заходи та контроль, спрямований на досягнення соціальної справедливості та задоволення потреб суспільства в цій важливій сфері.

Публічне адміністрування ритуальних послуг ґрунтується на Законі України «Про поховання та похоронну справу» № 1102-IV від 10.07.2003 р. (зі змінами N 2427-VIII від 17.05.2018) [5], який визначає основні принципи організації цієї сфери та забезпечує правове регулювання всіх аспектів похоронної

діяльності. Закон встановлює права громадян на поховання та належне ставлення до тіла після смерті, а також визначає обов'язки державних і місцевих органів влади щодо забезпечення належного рівня ритуальних послуг. Він регламентує виключний перелік методів поховання, таких як інгумація (закопування в могилі), кремація та розвіювання праху, що мають бути доступні для кожного громадянина незалежно від його соціального статусу, місця проживання чи інших ознак.

Особливу увагу закон приділяє забезпеченню доступності ритуальних послуг для всіх громадян, що вимагає від органів влади ефективної організації та контролю за виконанням законодавства. Важливою складовою є також розвиток відповідної інфраструктури, зокрема мережі кладовищ та крематоріїв, що дозволяє забезпечити різноманітність методів поховання відповідно до побажань померлого або його родичів. Закон також регламентує правила утримання кладовищ і визначає стандарти, яких слід дотримуватися під час проведення похоронних ритуалів, забезпечуючи тим самим дотримання санітарно-гігієнічних норм та екологічної безпеки.

Треба зазначити, що ритуальні послуги охоплюють широкий спектр дій, які мають бути забезпечені державою та органами місцевого самоврядування невідкладно після настання смерті людини. Це включає дотримання права кожного громадянина на поховання, незалежно від статі, місця проживання, громадянства чи інших соціальних характеристик, що є одним із базових принципів цієї сфери. Зважаючи на вплив повномасштабної війни в Україні, ритуальні послуги набули ще більшої значущості через необхідність оперативного реагування на масові поховання загиблих. В умовах військового конфлікту виникла потреба в розробці нових протоколів та процедур, що включають організацію масових поховань із дотриманням усіх необхідних формальностей і традицій, що є важливими для вшанування пам'яті загиблих. Це потребує від державних і місцевих органів влади

високого рівня координації, зокрема взаємодії з військовими структурами, для забезпечення гідного поховання в надзвичайних умовах.

Однією з ключових особливостей публічного адміністрування ритуальних послуг є необхідність чіткого нормативного регулювання методів поховання. В Україні законодавством визначено виключний перелік таких методів, серед яких інгумація (закопування в могилі), кремація та розвіювання праху. Інгумація залишається найпоширенішим способом поховання, що передбачає надання низки супутніх ритуальних послуг, таких як викопування могили, опускання труни та формування намогильного насипу [6]. Ці послуги мають бути організовані та контролювані державними та місцевими органами, що вимагає від них високого рівня професіоналізму та дотримання відповідних стандартів. Окрім цього, війна висвітлила необхідність створення нових місць для поховання, зокрема військових кладовищ, які відповідають сучасним стандартам і можуть забезпечити належні умови для масових поховань загиблих під час бойових дій. Це створює додаткові вимоги до публічного адміністрування ритуальних послуг, які повинні враховувати не тільки кількість загиблих, але й можливість довгострокового використання цих об'єктів після завершення конфлікту.

Кремація, як альтернативний метод поховання, вимагає особливого підходу до адміністрування через свої специфічні вимоги та обмежену інфраструктуру. В Україні функціонує лише три крематорії - у Києві, Харкові та Одесі [7], що створює певні труднощі для

жителів інших регіонів. Це обумовлює необхідність додаткових витрат на транспортування та організацію кремації, що може бути економічно не вигідним для багатьох громадян. В умовах обмеженості земельних ресурсів та екологічних викликів, пов'язаних із традиційними методами поховання, розвиток мережі крематоріїв стає важливою складовою публічного адміністрування ритуальних послуг.

Особливістю публічного адміністрування ритуальних послуг є також необхідність інтеграції екологічних стандартів у процеси організації поховань. Це включає не тільки раціональне використання земельних ресурсів, але й мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище. Наприклад, кремація, хоч і дозволяє економити землю, має свої екологічні наслідки, пов'язані з викидами в атмосферу. Тому важливо розробляти та впроваджувати сучасні екологічні стандарти, які б зменшували шкідливі впливи та забезпечували сталий розвиток цієї сфери.

Висновки. Отже, публічне адміністрування ритуальних послуг є комплексною діяльністю, яка вимагає ефективної організації, чіткого регулювання та постійного контролю з боку державних і місцевих органів влади. Важливими аспектами цього процесу є забезпечення доступності послуг для всіх громадян, розвиток необхідної інфраструктури та впровадження екологічних стандартів. Такий підхід дозволяє не лише забезпечити належний рівень надання ритуальних послуг, але й сприяє соціальній стабільності та гідному вшануванню пам'яті загиблих.

Анотація

З початком повномасштабної війни в Україні питання публічного адміністрування ритуальних послуг набуло особливої гостроти. Військові дії спричинили значне збільшення кількості загиблих, що, в свою чергу, створило додатковий тиск на систему ритуальних послуг. Виникла потреба не лише у збільшенні потужностей для поховання, але й у вдосконаленні нормативно-правової бази для забезпечення ефективного управління цією сферою. Особливого значення набуває планування та будівництво нового кладовища поблизу Києва, яке отримає назву «Національне військове меморіальне кладовище». Це кладовище буде призначене для поховання військовослужбовців, які загинули під час виконання своїх обов'язків у війні. Воно

покликане не лише забезпечити належні умови для поховання, але й стати символом вдячності нації своїм захисникам, які віддали життя за незалежність та територіальну цілісність України.

У контексті повномасштабної війни адміністративне навантаження на органи публічного управління ритуальними послугами суттєво зросло. Окрім значної кількості загиблих військових, зростає також кількість жертв серед мирного населення, що вимагає швидкого реагування на потреби в похованні. Крім звичних завдань щодо регулювання та контролю, виникла необхідність у швидкому реагуванні на нові виклики, пов'язані з масовими похованнями та створенням нових об'єктів ритуальної інфраструктури. Зокрема, будівництво нового кладовища, на яке нещодавно був проведений тендер, потребуватиме залучення значних ресурсів та чіткого координаційного механізму між різними державними органами та службами. Це вимагає від органів публічного управління максимальної мобілізації ресурсів та оптимізації процесів управління для забезпечення безперервного надання ритуальних послуг у надзвичайних умовах. Важливою складовою буде забезпечення належного порядку проведення ритуалів, дотримання військових та національних традицій, що підкреслює значення цього місця для національної пам'яті.

Зростаюча кількість загиблих, які потребують гідного поховання, зумовлює також підвищення вимог до якості надання ритуальних послуг. Публічне адміністрування має враховувати нові реалії, пов'язані з веденням війни, включаючи необхідність створення нових стандартів та протоколів у сфері ритуальних послуг. Планування та будівництво нового кладовища стане ключовим кроком у вирішенні проблеми нестачі місць для поховання військових героїв та мирних жертв війни, але це лише частина загальної стратегії держави, спрямованої на вдосконалення ритуальної інфраструктури та забезпечення належного рівня обслуговування в умовах війни. Особлива увага приділяється також питанню збереження та увічнення пам'яті про загиблих, що передбачає створення відповідної інформаційної бази, пам'ятників та меморіальних знаків на території кладовища.

Важливим аспектом у публічному адмініструванні ритуальних послуг є також забезпечення соціальної справедливості та доступності цих послуг для всіх категорій населення. Війна значно вплинула на соціально-економічну ситуацію в країні, що ускладнює забезпечення рівного доступу до ритуальних послуг. У цьому контексті планування нового кладовища поблизу столиці стало не лише вирішенням конкретної інфраструктурної проблеми, але й важливим соціальним сигналом про підтримку громадян у найважчі часи. Новий меморіальний комплекс буде покликаний забезпечити гідне поховання всіх, хто став жертвою збройної агресії, незалежно від їхнього соціального статусу. Це кладовище також відіграватиме роль місця національної пам'яті, де громадяни зможуть вшанувати пам'ять загиблих героїв, що важливо для збереження історичної свідомості та національної ідентичності.

Таким чином, необхідність вдосконалення публічного адміністрування ритуальних послуг є особливо актуальною в умовах війни. Це питання стосується не лише оперативного реагування на зростаючий попит на поховальні місця, але й забезпечення гідного та ефективного обслуговування громадян у трагічні моменти їхнього життя. Розкриття цієї теми є важливим для створення ефективної системи управління ритуальними послугами, яка здатна відповідати на виклики, що постали перед Україною в умовах війни, і яка забезпечить гідне вшанування пам'яті всіх загиблих.

Ключові слова: публічне адміністрування, ритуальні послуги, поховання, війна, збройна агресія, кладовище, національна пам'ять, військовослужбовці, жертви війни, інфраструктура, соціальна справедливість, державне управління, меморіальний комплекс, нормативно-правова база, похоронні ритуали.

Silenko L.M. Concepts and features of the public administration of ritual services

Summary

With the onset of the full-scale war in Ukraine, the issue of public administration of funeral services has become particularly acute. Military actions have led to a significant increase in the number of casualties, which, in turn, has put additional pressure on the funeral services system. There has arisen a need not only to increase burial capacity but also to improve the regulatory framework to ensure effective management of this sector. Planning and construction of a new cemetery near Kyiv, to be named the «National Military Memorial Cemetery,» has become especially important. This cemetery will be designated for the burial of servicemen who died in the line of duty during the war. It is intended not only to provide proper conditions for burial but also to become a symbol of the nation's gratitude to its defenders who gave their lives for Ukraine's independence and territorial integrity.

In the context of the full-scale war, the administrative burden on public administration bodies for funeral services has significantly increased. In addition to the large number of military casualties, the number of civilian victims is also rising, requiring a swift response to burial needs. Beyond the usual tasks of regulation and oversight, there has emerged a need to quickly address new challenges related to mass burials and the creation of new funeral infrastructure. Specifically, the construction of the new cemetery, for which a tender was recently held, will require significant resources and a clear coordination mechanism between various state bodies and services. This demands maximum mobilization of resources and optimization of management processes by public administration bodies to ensure the uninterrupted provision of funeral services under extraordinary conditions. An essential component will be ensuring the proper conduct of rituals, adherence to military and national traditions, which underscores the importance of this site for national memory.

The growing number of casualties requiring dignified burial also necessitates raising the standards for funeral services. Public administration must take into account the new realities of the war, including the need to establish new standards and protocols in the funeral services sector. Planning and constructing the new cemetery will be a crucial step in solving the problem of the lack of burial spaces for military heroes and civilian victims of the war, but it is only part of the state's overall strategy aimed at improving funeral infrastructure and ensuring an adequate level of service during wartime. Particular attention is also given to the preservation and commemoration of the deceased, which includes the creation of a relevant information database, monuments, and memorial markers at the cemetery.

An important aspect of public administration in funeral services is ensuring social justice and the accessibility of these services for all categories of the population. The war has significantly impacted the socio-economic situation in the country, complicating the provision of equal access to funeral services. In this context, planning the new cemetery near the capital has become not only a solution to a specific infrastructure problem but also an important social signal of support for citizens during the most challenging times. The new memorial complex will be designed to provide dignified burial for all those who became victims of armed aggression, regardless of their social status. This cemetery will also serve as a site of national memory, where citizens can honor the memory of fallen heroes, which is crucial for preserving historical consciousness and national identity.

Thus, the need to improve public administration of funeral services is particularly relevant in the context of war. This issue involves not only the rapid response to the growing demand for burial spaces but also ensuring dignified and effective service to citizens during tragic moments of their lives. Addressing this topic is important for creating an effective system for managing funeral services, one that can meet the challenges facing Ukraine in wartime and ensure the dignified commemoration of all the deceased.

Key words: public administration, funeral services, burial, war, armed aggression, cemetery, national memory, servicemen, war victims, infrastructure, social justice, state governance, memorial complex, regulatory framework, funeral rituals.

Список використаних джерел:

1. Семенчук Т.Б. Сутність категорії «публічне адміністрування» та передумови її формування. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2013. Вип. 42. С. 385–390
2. Кузьменко О.В. Правова детермінація поняття «публічне адміністрування». *Юридичний вісник*. Повітряне і космічне право. 2009. № 3. С. 20–24.
3. Бугайчук К. Л. Публічне адміністрування: поняття та ключові аспекти // *Право і безпека*. 2017. № 3 (6). С. 38-44.
4. Бех В.П. Генезис соціального організму країни : монографія. 2-е вид. Запоріжжя : Просвіта, 2000. 288 с.
5. Про поховання та похоронну справу: закон України від 10 липня 2003 року № 1102-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 7. Ст.47
6. Необхідний мінімальний перелік окремих видів ритуальних послуг: наказ Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства від 19 листопада 2003 року № 193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-04>
7. «Про затвердження Правил користування крематоріями»: Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 08 серпня 2013 року № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1469-13>